

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Acta D. Dagoberti Francorum Regis Et Martyris, Et In Ea
Notationes P. Alexandri Wilthemii Soc. Iesv Presbyteri**

Wilthem, Alexandre

Avgvstae Trevirorum, 1653

Appendix.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10143

ossibus, & multis alijs sanctorum pignoribus illustrata. In tabulis Godefridi Bullonij: Ecclesia apud Sathanacum olim villam, nunc castellum, in honore sancti Dagoberti martyris constructa.

Domum autem dixit noster, pro templo. Ita Gregorius Magnus libro IX. epistola XV. *Alexander Frix, presentium portitor, colonus ecclesie nostrae, questus est nobis, in domo, id est, ecclesia, qua Catanea à dilecto filio nostro Cypriano diacono fabricata est, triennij se tempore laborasse, & mercedem, non ut dignum est, accepisse.* Tabulas Fulmudis matronæ, quibus se anno MXLIV. cum filijs Gerharδο & Hartmanno, clientelæ S. Cyriaci martyris Nuhufæ apud Vangiones dedicat, ita canonici obsignant. *Huius rei testes sunt, Eberhardus præpositus de domo, Eppo sacrista, Eppo decanus, V Volframus Nuhuse præpositus.* Vbi obseruo, Eberhardum præpositum, ut à Wolfrano Nuhufæ præposito se distingueret, scripsisse se *præpositum de domo*, id est, ædis maximæ Vangionum. Hinc Gallicum *le Dome*, & Germanicum *der Thumb*/pro basilicâ.

NOTATIONVM FINIS.

APPENDIX.

Quoniam nunc acta D. Dagoberti explanauimus, cetera, quæ ad eum attinent, erit operæ precium paucis addere, quibusdam adiectis, quæ de oppido Sathanacensi Gerbertus Remorum, postea Rauennæ episcopus, ac tandem pontifex maximus Siluester II. in epistolis alijque memorant: ante tamen propositâ serie aliquâ temporum Dagoberti.

Anno DCCXI. Childbertus Francorum rex moritur, anno regni XVII. succedit patri filius Dagobertus.

Anno DCCXIV. Pipinus Heristallius Suestræ grauiter ægrotans, VI. Non. Martias diploma pro Epternacensibus edi curat, anno IV. regni Dagoberti, ut est in tabulis. Inde Ioppiliæ decumbentem adit Grimoaldus filius, prætorio præfectus; sed in itinere Leodij inter comprecandum necatur. Pipinus Grimoaldo ita cæso, pupillum eius filium Theodoualdum in magistratum paternum sufficit, & mox Kal. Decembribus, ut est in annalibus Francorum & ephemeridibus Epternacensibus, vel

XVII. Kal. Januarias, vt prodit auctor annalium Metensium, decessit.

Eodem aut potius sequenti

Anno DCCXV. pugnatur in silua Cotiâ, vinciturque Theodoaldus. Raginfredus pro eo fit prætorio præfectus, qui cum Dagoberto per Carbonariam siluâ inuectus, Austrasiam ad Mosam vsque vastat. Fœdus cum Ratbodo facit. Per eisdem dies Carolus Martellus è custodiâ elabitur. Mense martio, aut Julio, cum Ratbodo confligit.

Hugo Heristallij ex Drogone filio nepos, diploma conficit pro cœnobio D. Arnulfi mediomatricibus, VIII. Kal. Julias, anno V. Dagoberti regis, vt scriptum in tabulis.

Post hæc Dagobertus, cum regnasset annos V. martyrium facit X Kal. Januar. in siluâ Scoriâ, pago Vaporacensi. Sepelitur Sathanaci in æde D. Remigij.

Ab anno deinde DCCCXLI. ad annum vsque DCCCLXXVII. Carolus Caluus rex Francorum & deinde Romanorum imperator floret. Is D. Dagoberti corpus eleuat, & basilicam sub titulo nominis eius Sathanaci dedicat, instituto sacerdotum collegio.

Cum anno DCCCCLXXXIII. Otho II. in Italiâ decessisset, Lotharius Galliæ rex, anno sequenti Lothariense regnum inuasit, & Viroduno expugnato, Godefridum eius vrbs comitem, patrumque illius Sigifridum, comitem primum Luciliburgensem, captiuos abduxit. Animos ad hæc illi dabat Othonis III. pueritia, & Henrici Boiorum ducis, patruus eius rebellio, quam specioso tutelæ titulo velut grato colore Henricus induxerat, cum interim regnum pupilli, nepotis sui, affectaret. Sed cum anno sequenti, qui erat DCCCCLXXXIV. tutela illa dolosa dissiparetur, & primores Germaniæ passim Othoni III. regnum assererent, ac proinde res eius inualescerent, Lotharius de reddendis captiuis comitibus Godefrido & Sigifrido cum Othone egit. Sigifridus primò libertati redditus est. Tandem & Godefridus, pactus, se Lothario quædam ditionis suæ loca cessurum, emittitur è custodiâ, vrbsque Virodunum Othoni regi restituitur.

Interim dum hæc fiunt, Theodericus Lothariensium Mosellanorum dux, Sathanacum occupat. Contrà Otho & Heribertus, comites partium Lotharij, Iuueniacum in gratiam Emmæ reginæ, vxoris Lotharij, aggrediuntur. Godefridus etiam pactionis cum Lothario initæ, vt iniqua, pœnitens, Theophaniam Othonis III. matrem eâ super re adit. Iungit & Adelbero Rhemorum archiepiscopus litteras, quas Gerbertus
eius

erius nomine scripserat, estque epistolarum eius CIII. Atque hæc tum ex alijs Gerberti epistolis, tum ex Sigeberto, Baldrico & Guilielmo Nangiaco deprompsimus.

Mortuo deinde anno DCCCCXCVI. Lothario Galliarum rege VI. Non. Martias, & anno sequenti filio eius Ludouico, cum stirps huius nulla existeret, Carolus Lothariensium Inferiorum dux, Lotharij regis frater, ad regnum Galliarum deposcitur, contra Hugonem Capetum, qui tamen Richardi Normanni ope regnum præ Carolo adipiscitur. Hinc bellum. Carolus anno DCCCCXCVIII. Laudunum, tunc regum sedem, occupat, ibique Emmam reginam suæ potestatis facit. Mox Hugo obsidione circumdat urbem. Interpellatus autem à Theophaniâ Augustâ, de soluendâ obsidione, culpam omnem conijcit in pernicitiam Caroli, nolentis dare obsides & Emmam dimittere. Addicit tamen Adelheidis coniugis suæ operam in re componendâ, spemque dat, eam VI. Kal. Septembris cum Theophaniâ Sathanaci collocuturam. Verum Carolus, eruptione validâ factâ, ipse se obsidione liberat, Quæ omnia Gerbertus epistolâ CXX, & Nangiaco scribit.

His de Sathanaco traditis, adferendæ nunc essent veteres aliquot Gorzienses tabulæ Godefridi Barbatî, & Godefridi Bullonij, Lotharingiarum ducum, & Egilberti atque Hillini Treuirensum archiepiscoporum, atque monimenta propius aliquantò res D. Dagoberti attingentia, nisi longum id esset, satisque foret, eorum apponere hæc summas.

Anno MLXVIII. Godefridus Barbatus, Lothariensium dux, rogatu Beatricis coniugis suæ, canonicos Sathanaco, amouit, atque ab Henrico Gorziensi abbate religiosos ascetas impetrauit, quos Sathanacum in coloniam deduceret, probante id Euerhardo Treuironum archiepiscopo. Dehinc constitutam recentem Sathanacensem cellam (*prioratum* vocamus) rebus auxit, datâ in primis Mosacensi parocciâ: auctam, Gorziensi cœnobio in perpetuum attribuit. Tabulæ factæ Bullonij.

Anno MLXXXVIII. orto inter Godefridum Bullonium & Theodericum episcopum, Viroduensem grauiissimo bello, Bullonius Sathanacum ad bellicos usus communiuit, quâ de re supra scripsimus.

Anno MLXXXIX. Egilbertus Treuironum archiepiscopus, habitâ Treuiris synodo, Mosacensem parocciam Sathanacensi cellæ ablatam, reddendam curauit. Res relata in tabulas Treuiris.

Anno MXCIII. Godefridus Bullonius, Barbatî ex Idâ filiâ nepos, tabulas huius argumenti Bullonij scribi fecit, Cum ipse Lothariensium dux

dux primùm esse cœpisset, impetitum se multorum odijs atque armis. Per eas turbas, ablatam Sathanacensi cellæ Mofacensem paroeciam, sed deinde in Treuirensi synodo vindicatam. Post hæc, cum Sathanacum venisset, cœnobitas ex D. Dagoberti cellâ publicè iterum egisse repetundarum, seque pro eis sententiam dixisse, iussu Arnulfo comite, qui Mofacensem paroeciam beneficiario titulo tenebat, reddere rapta.

Multa porrò sunt, quæ me non sinant ambigere, quin Arnulfus ille comes fuerit Chiniacensis. Et Browero nostro libens assentior opinanti, Arnulfum comitem, qui Henricum Leodiensem episcopum, sub annum MLXXIX, Romam euntem, cepit, esse eundem Chiniacensem. De capto autem Henrico, sunt Gregorij VII. pontificis maximi increpatoriæ litteræ libro VII. quarum vnas ad Theodericum Virodunensem episcopum, quæ est epistola XIII. alteras ad Henricum ipsum Leodiensem episcopum dedit, quæ sequens. Sed pœnituisse deinde Arnulfum, sunt quæ suadeant. Anno quippe MXCVI. cœnobitas D. Arnulfi Mediomatricibus euocatos, æde Diuæ Walburgis Chiniacensi, pro suis *excessibus*, cum amplo prouentu, donauit, volentibus Othone & Ludouico filijs, ac Adelheide nuru, vt est in eius tabulis.

Anno MXCVI. Godefridus Bullonius, eiusque frater Balduinus, Warnerum Gorziensem abbatem exorârunt, vt Sathanacensis cellæ damna ex bello Virodunensi, de quo suprâ scripsi, accepta, sarciret, datâ Gaudiaco villâ, quæ est suprâ Diuodurum Mediomatricorum, ad Romani maximi aquæductus ruinas. Ipsi insuper res eodem bello raptas, cum Mofacensi paroeciâ, recuperârunt. Tabulæ scriptæ Sathanaci.

Anno MCVI. Paschalis II. pontifex maximus ad eundem Warnerum Gorziensem abbatem litteras bullatas dedit, quibus Sathanacum & Mofacum ei asseruit, rogante Matilde comite, maximâ illâ virtute & religione feminâ, Beatrix, Godefridi Barbati coniugis, ex Bonifatio Thuscæ marchione, priore marito, filiâ.

Ab anno MCII. ad MCXXIV. Bruno Treuirorum fuit episcopus. Quo mortuo, tale scriptum Gorzienses fecerunt. A quo Sathanaci pro canonicis locati sint Gorzienses cœnobitæ, hos paroecijs Sathanacensi & Mofacensi vicarios presbyteros curatores dedisse, eisque stipendium & vectigalia constituisse. Sed exinde supergredientibus presbyteris stipendij vectigaliumque decretorum modum, Brunonem Treuirorum archiepiscopum, re ad se delatâ, denuò intra modum presbyteros factis tabulis coërcuisse.

Anno

Anno MCLVII. Hillinus Treuirorum archiepiscopus, Isembaldo Gorziensi abbati firmavit Sathanacensem cellam, & quid pastor Sathanacensis, quid Mosacensis, quid cella Sathanacensis inuicem iuris haberent, sanxit, atque etiam parœciam ad Balim vicum, assensu Brunonis eius regionis archidiaconi, D. Dagoberto donauit, conditis tabulis Augustæ Treuirorum.

Imposterum de rebus D. Dagoberti nihil inuenio, vsque ad Sathanacum à principe Bullonio seu Sedanensi, paulò suprâ nostram memoriam, occupatum; quâ de re in notationibus differui.

Hic illud memorabile addo. Dum Sathanacum Bullonius inuaderet, hæretici Sedanenses cistam argento bracteata, & aureis lilijs distinctam cui reliquæ DDagoberti inerant, raptam, atque in vicinam domum delatam, bracteis & liliorum emblematis exspoliârunt. Cumque sacra aliquot ossa in luculentum ignem tympanotriba proiecisset, tantus repentè fragor exstitit, ac si nitrati pulueris vis ingens in flammam addita fuisset. Hinc homo sacrilegus metu territus, in puteum, quod ossiû supererat, deiecit. Has porrò sacrarum reliquiarum reliquias presbyter quidam, cellæ Sathanacensis minister, vt potuit, collectas, retulit in cistâ ligneam, quæ hodieque supersunt, velamine antiqui generis inuolutæ.

Post hæc arx Sathanacensis conditur, & templi D. Dagoberti pars prior solo æquatur. Tum, credo, periêre tot anathemata, catenæ ferreæ, fulcra lignea gressui leuando, & id genus alia, quæ magno natu homines per basilicæ D. Dagoberti parietes trabibus appesa se vidisse memorabât. Atque inter ceteros, Sathanacensis quidâ ciuis, octoginta eoq; amplius natus annos, referre solet, Petrû quempiam adolescentē, mutum, & virium impotem, hortatu consanguineorum atque amicorum suorum nouendialem obsecrationem ad ædem D. Dagoberti suscepisse, & rectè valuisse. Factum deinde textorem, migrasse in Germaniam, atque indè quætanis ad festum D. Dagoberti diem, Sathanacum gratitudinis ergò venire, & supplicationem publicam annuam frequentare consueuisse.

Annuam quippe geminam Sathanacenses supplicationem honori D. Dagoberti instaurare solebant, alteram IV. Nonas Septembres, alteram die ascensionis Christi. Ibatur ex urbanâ parœciæ æde ad D. Dagoberti templum, quod est in arce, vbi clerus urbanus, stipante magistratu, cistâ D. Dagoberti tollebat, atque in ædem parœciæ per venerationem deferbat, peracto que solenni sacro, iterum in arcem reportabat. Sed cum populi turbam in arcem admittere haud satis tutum præfecti iudicarent,

L

sup-

supplicationes eæ ex anno MDCXLV. haberi desiêre, factumque tum decretum est, vt cista impostera in æde paroeciæ esset; quod tamẽ ob-
tineri in longum non potuit, eò quod, qui arcem incolunt, cistam sa-
cram acriter repeterent. At priusquam redderetur, vir eximius Ioannes
Floncelius, Pastor Sathanacensis, D. Dagoberti flagrantissimus cultor,
ita omnia temperauit, vt partem reliquiarum arx ciuitati cesserit. Sunt
ergò, in arce, os humeri magnum: in vrbe, os quod sacrum vulgò anato-
mistæ nuncupant, cum tibiã; quæ Floncelius, liberalissimi vir animi, in
cistam longè elegantissimam includit, eaque impostera annuis suppli-
cationibus vicatim per ciuitatem delata, ingentem apud Sathanacenses
venerationẽ habet, febribus imprimis medelam ferente D. Dagoberto.

Ad extremum illud quoque obiter dicendum videtur, quo pacto Sa-
thanacensis cella Gorziensium esse desierit. Sub annum MDCV. Caro-
lus Lotharingæ dux, Sacerdotium illud splendidissimum Nanceanum,
quod *primatum* vocant, instituit. Cumque fundando ex dignitate eo
sacerdotio prouentus vndique dispicerentur cellam Sathanacensem in-
ter alia ei rei infumere placuit. Erat tum Gorziensis abbas Carolus à
Lotharingiã; quo volente, Sathanacensis cella à Gorziensi cœnobio ad
sacerdotium Nanceanum pro parte constituendum ablata est. Qui ergo
nunc amplissimo isti sacerdotio præest, idem & cellæ Sathanacensis est
possessor, Carolus, Nicolai Francisci, Lotharingæ ducis filius, & vt diu
feliciterque sit, Diuumque Dagobertum propitium vbique & volen-
tem habeat, vouemus.

FINIS.

*Hac errata absentia meæ imputa, lector. Cetera quoque, sed
quia leniora condones, rogo.*

Pag. 36. rustice more, <i>Lege</i> rustico more	64. Alipontiam	Alifontiam
Pag. 38. nec idcirco, quod <i>Lege</i> Nec idcir- cò reijciendas, quod	<i>ead.</i> Goabani	Garbani
Pag. 39. Calueniacum <i>Lege</i> Caluenciacum	65. Gandribriſſa	Gandriliſſa
46. Octo	66. Ioudrouille	Ioudreuille
48. Pontificijs	<i>ead.</i> Ballien	Ballieu
53. Lagobecki	67. Scine arteſ	Scinçartel
56. Hagnonum	68. eam morbo	eum morbo
58. nauoque	70. tragicocomœdiam <i>lege</i> tragico- mœdiam	
60. in ère	72. Labierio	Lahierio
61. Metenses Caroli	73. firmibus	firmis
qui Caroli.	<i>ead.</i> barics	barbarics
63. aduelfatum	ad Velfatum	